

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 51

ZATERDAG 22 DECEMBER 1928



Foto C. Steenbergh

JOOST VAN DEN VONDEL 1587—1679

Naar een schilderij door G. Flink, in het Rijksmuseum te Amsterdam



Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

| | |
|---|--------------|
| JOOST VAN DEN VONDEL (ILLUSTRATIE) | BLZ. 601 |
| ONDER HET ZAND BEDOLVEN, DOOR HOLMAN DAY (16) | BLZ. 602 |
| VREDE OP AARDE, IN DE MENSCHEN EEN WELBEHAGEN (GEÏLL.), DOOR R. V. O. | BLZ. 604—607 |
| HET SPARREBOOMPJE (GEÏLLUSTREERD), DOOR HANS ANDERSEN | BLZ. 606—609 |
| VREDE-PENNINGEN (GEÏLLUSTREERD), DOOR W. K. F. ZWIERZINA | BLZ. 610—611 |
| KERSTNACHT, DOOR JOOST VAN DEN VONDEL | BLZ. 610 |
| KERSTGEBRUIKEN IN PROVENCE, DOOR K. L. S. HAMP | BLZ. 611 |
| MATTEO MARIA BOJARDO, NAAR HET POOLSCHE, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI | BLZ. 612 |

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

ONZE NIEUWE JAARGANG

Het zal den lezers van „Buiten” ongetwijfeld genoegen doen te vernemen, dat de jaargang 1929 zal openen met een oorspronkelijk Nederlandsch vervolgverhaal.

DR. JAN WALCH schreef dezen roman en gaf hem den titel: „GALATEA EN HANS BIL”, een vrolijk-ernstige waarneming en kritiek op cultuur en maatschappij van dezen tijd.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.



ONDER HET ZAND BEDOLVEN

16)

DOOR HOLMAN DAY

TERWIJL ik zoo lag na te denken over de vraag, in hoeverre wij recht hadden op dat goud, had ik een idee gekregen. Het was een vaag idee, maar in ieder geval berustte de kans van slagen op de hoeveelheid goud, die ik zou kunnen ophalen. Het was nog te vaag om het mijn meisje te openbaren. Dus moest ik haar verwijten verduren. Den kapitein hoefde ik er niets van te vertellen. Het feit, dat ik weer aan mijn werk ging, maakte hem al gelukkig, waarom ik tot dat besluit was gekomen, liet hem koud. Wat dit denkbeeld was, zal u later duidelijk worden. In ieder geval had het mij weer nieuwen moed gegeven. Ik was bereid weer mijn marteling te ondergaan en den dood te trotseeren.

Sinds eenige dagen was een nieuw schip aan de San Apusa zandbank verschenen. Het was een groote zeil-sloep een breedgebouwde boot en toen ze langs ons gleeed en ligging nam vlak bij het wrak, konden wij er twaalf man op tellen. De sloep lag makkelijk op het water en kon veel dichter bij de rotsen ligplaats nemen dan wij den lichter dorsten ankeren. De mannen kwamen ons niet opzoeken en schenen geen belang te stellen in de installatie achter onze schutting. Wij dachten er over na, wie zij waren en waarom zij er waren en bemoeiden ons verder niet met hen.

Ik daalde neer en kroop over de zandheuvels, want ik was stijf geworden in al die dagen van rust, maar mijn nieuwe gedachte ging met mij mee en sprak mij moed in.

Nauwelijks was ik ter plaatse gekomen en wou het signaal voor water geven, of er gebeurde iets, dat mij stom van verbazing maakte. Een naakte man schoot door het water op mij af. Zijn oogen waren wijd open en ik denk, dat ik met even groote oogen naar hem keek. Toen hij vlak bij mij was,

liet hij twee steenen uit zijn handen vallen — zijn duikgewichten — en greep mij bij mijn gordel vast. Ik bleef op het zand zitten en staarde hem aan. Zijn mond was vast gesloten — hij hield den adem in.

Even later kwam nog een naakte man als een pijl naar beneden schieten. Hij liet zijn steenen vallen, greep mijn gordel en de andere liet los en zwom naar boven.

Toen kwam een derde den tweede vervangen. Ik wou vragen, wat dat te beteekenen had. Maar dat was door tal van redenen niet mogelijk en ik kende het doofstommen-alfabet niet.

Toen kwam de vierde man. Zij droegen allen smalle gordels, waarin een groot mes was gestoken. Meer niet. Het gezicht van dat mes maakte me zenuwachtig. Een man onder water, wiens oogen uit zijn hoofd puilen door de inspanning om zijn adem in te houden, ziet er angstaanjagend uit. Dit waren allen Mexicanen en zij hadden een erg woest voorkomen.

Wat waren het eigenlijk voor menschen? Toen begreep ik het plotse ing. Ik interesseerde mij natuurlijk voor alle onderzee-werk en ik had vaak gelezen van Mexicaansche parelvisschers. Ik wist, dat die heel diep konden duiken en dat de beste onder hen wel negentig seconden onder water konden blijven. Alleen wist ik niet, wat zij eigenlijk van plan waren. Het was klaarblijkelijk niet hun bedoeling mij te vermoorden. Ze probeerden niet hun messen te gebruiken. De een volgde op den ander. Ik bleef daar naar ze zitten staren, tot ik gezichten begon te herkennen. Zij kwamen beurt om beurt. Ik begreep, dat zij niet van plan waren mij te doden — dat had de eerste man bij zijn eerste bezoek kunnen doen.

Die gedachte gaf mij weer moed en ik besloot aan het werk te gaan. Ik gaf het signaal om te pompen.

Het was moeilijk werk met een man aan mijn gordel hangend. Maar het duurde niet lang. Ik voelde een ruk aan mijn gordel en ik wist, dat de man had losgelaten. Geen duiker kon mij vinden in die warreling van water en zand.

Zoodra de zee helderder werd, kwamen die duivels weer op mij af. Zij probeerden de kist, die ik gevonden had te pakken. Maar die was te zwaar. Zij werd langs ze heen in de jol gesleept en ik drukte het mondstuk weer tegen het zand.

Toen het water weer helderder werd, kwamen zij terug. Maar nu gaven zij mij meer last. Zij kwamen nu met z'n tweeën en tilden mij bijna van den grond. Ik was woedend, maar probeerde niet ze te verjagen. Ik werkte zoo goed ik kon en liet ze hangen. Er waren twaalf mannen met messen in hun boot en ik had geen lust ze allen op mijn dak te krijgen. Een haal met een mes door mijn pak, had mijn dood betekend. Maar zij lieten hun messen rusten.

Ik keerde snel naar den lichter terug. Kapitein Peart had ze zien duiken en bestormde mij met vragen. Maar nadat wij de zaak besproken hadden, waren wij nog niet veel wijzer geworden.

Den volgenden dag kwamen mijn vrienden terug en volgden dezelfde taktiek. Ik droeg een grooter mes en keek scherp uit.

Doch voor ik begon te spuiten, kwamen zij met z'n drieën op mij af. Zij tilden mij van den grond op en ik verloor veel kostbaren tijd en een groot deel van mijn geringe krachten voor ik het zand bereikt had en kon beginnen te boren. Zoodra ik een kist bemachtigd had, kwamen zij weer omlaag. Een had een touw meegebracht en probeerde dat om de kist te slaan, maar mijn tang zat er stevig in en mijn mannen sleurden den schat onder hun handen weg.

Toen begonnen zij het mij zoo lastig te maken, dat ik den strijd moest opgeven en mij naar boven laten hijschen.

Ik was door het woedende heen, omdat deze wijze van doen mij de uitvoering van mijn plan onmogelijk maakte. Nadat hij naar mij geluisterd had, trok kapitein Peart zijn pet vastberaden over zijn ooren, liet zijn boot komen en liet zich naar de sloep roeien.

Hij kwam heel gauw terug en keek lang niet opgeruimd. „Ik kon niet anders uit ze krijgen dan wat gebrom en onverstaaenbaar gekakel”, zei hij. Ik denk, dat ze op omkoopgeld uit zijn.

„Ik ben tegen alle verdere omkooprij”, zeide ik.

„Ik ook”, gaf hij toe. „Als wij eenmaal beginnen die lui goud toe te stoppen, zullen ze denken, dat wij bang voor ze zijn en alles verlangen”.

Om ze te toonen, dat ik niet bang was, ging ik den volgenden dag weer omlaag. Ik vermeed echter een duel met

messen en begon mijn kuil te boren. Dien dag vond ik wat nieuws in den rommel, dien ik los werkte. Tusschen de ruïne van de kombuis, vond ik losse staven. Ik had een split en een soort van diepen zak in het canevas pak, dat mijn rubberpak beschermde. Toen ik de staven onder mijn teenen voelde, groef ik met mijn vingers door het zand, greep het goud en stak het in dien diepen zak. Ik bracht een kist naar boven en mijn linnen pak hing zwaar neer van het goud.

Toen kwam de climax in mijn gespannen verhouding met die paarlvisschers. De eerste van die duivels, die omlaag kwam om mij te hinderen, greep naar mijn pak en voelde daar een goudstaaf zitten. Hij kaapte ze weg. Maar hij kon er niet mee ontsnappen. Last of geen last, messen of geen messen, nu moest 't maar eens uit zijn. Ik gaf hem een hak met het mondstuk en, voor zoover ik merken kon, sneed ik een stuk vleesch uit zijn arm. De vent liet de staaf vallen en schoot hevig bloedend naar boven. Een tweede duiker kwam naar beneden, maar toen ik naar hem sloeg met het mondstuk, draaide hij om met de vlugheid van een visch en gaf mij een geweldigen trap.

Later op den dag, flink uit mijn humeur, schoof ik een geveer onder mijn arm en liet mij naar de sloep roeien. Dezen keer vond ik den leider der bemanning vo'komen bereid Engelsch te spreken. Hij verbaasde mij. Hij vroeg geen deel van de buit. Het duurde eenigen tijd, eer ik begreep, dat hij niets vroeg. Hij lachte spottend, toen ik hem toornig ervan beschuldigde.

„Dat is net iets voor een gringo ¹⁾ om zoo iets te denken”, zei hij. „Maar wij zijn geen dieven en wij doen geen zaken met dieven. Je moogt zooveel stelen als je wilt, maar je zult er niet zóóveel van profiteeren!” — Hij knipte met zijn vingers. — „Wij zullen zaken doen met de menschen die ten slotte het goud in handen zullen krijgen, die kunnen betalen en die zullen betalen. En wij hebben iemand hier, die zal zorgen, dat wij betaald worden”.

„Dus denk je, dat je betere zaken gedaan hebt met dien verrader Tick?” vroeg ik langs mijn neus weg. Ik had goed geraden!

„O, wij zijn eerlijke lui — geen dieven. Wij bemoeien ons niet met dieven. Wij zijn hier gekomen om een einde te maken aan je stelen. Maar je houdt niet op. Nu zullen wij eens zien. Wij hebben tot nu toe onze messen in den gordel gehouden. Maar jij hebt ons een voorbeeld gegeven. Jij hebt geprobeerd een man te vermoorden, die geen enkele poging heeft gedaan je lichamelijk letsel toe te brengen.

„Wij kunnen ook vechten zooals jij. Als wij je weer op den zeebodem vinden, zal je naar boven gehaald worden met zes van die dingen in je body”. En hij wees op het mes in zijn gordel.

„Ik zal u zeggen, hoe de zaak staat, kapitein Peart”, zei ik tot hem. „Tick heeft vriendschap gesloten met dat troepje op zijn weg naar de kust. Zij dreigen mij dood te steken, als ik weer afdaal. En zij meenen het. Zij zijn overtuigd, dat wij aan het kortste eind zullen trekken, als de tijd van afrekening komt. En ik ben er lang niet zeker van, dat zij ongelijk zullen hebben. Zooals ik de zaak nu inzie, kunt u mijn aandeel voor een koopje overnemen”.

Inderdaad stonden Tick's kansen niet slecht. En hoe gauw kon hij terug zijn, hetzij hij kwam als gids voor de assuradeurs of als „concurrent-dief”?

Ik stelde die vraag den volgenden dag aan kapitein Peart. Hij dacht er over na en meende, dat Tick minstens een maand weg moest blijven. Daarop vroeg ik hem op hoeveel hij het goud in onze kist schatte. Hij zei, dat wij bijna drie-kwart millioen moesten hebben.

„Kapitein”, zei ik weer, „het is voor ons een vraag geworden van winnen of verliezen — van leven of dood. Met minder dan een derde van dat goud in ons bezit, zijn wij niet in een positie om zaken te doen op de manier, zooals ik het doen wil, als de tijd daar is. Ik ga probeeren de rest machtig te worden!”

„Maar je zei, dat die vreemde duivels je zouden vermoorden. De hemel weet, dat ik naar de rest van den schat hunker, Sidney, maar ik ben geen Keedy Tick”.

„Ik ga 's nachts werken, kapitein”.

„Dat kan niet”.

„Dat kan wél. Als de waterstraal spuit, ben ik in het donker, al schijnt de zon nog zoo helder. Ik kan den weg van den lichter naar het wrak in het donker vinden. Ik ben vaak genoeg dien weg gegaan met een spoor van bloed achter mij”.

zei ik bitter. „Het kan niet erger zijn dan het al geweest is. Wij zullen nog wat meer wagen, den lichter dichter bij het wrak te brengen, de jol met de bemanning wegsturen en die M xen in de luren leggen”.

Ter eere van den kapitein moet ik zeggen, dat hij dit plan met alle macht bestreed.

Zijn dochter — maar daar spreek ik liever niet over. Ik vind me nog slecht, als ik bedenk hoe ik mijn roekeloozen wil doordreef niettegenstaande haar grenzeloos verdriet.

Dien nacht daalde ik neer.

En onder de neus van de spottende duivels — die ons op den dag uitlachten — bracht ik binnen dertig dagen anderhalf millioen dollars goud naar boven — zonder dat zij er eenig vermoeden van hadden, dat ik onder water was geweest.

DE RTIENDE HOOFDSTUK

Gedurende de laatste dagen van die maand werkte ik in voortdurenden angst. Ik verwachtte onaangenaamheden.

Ik doel hiermee niet op de paarlvisschers. Maar ik werkte iedereen nacht met het gevoel, dat de roode en groene oogen van een stoomboot aan den horizon verschenen. Als ik overdag op het dek lag, keek ik steeds naar het Noorden, verwachtend en vrezend de rookpluim te zien, die ons zou vertellen, dat Keedy Tick en zij, die hij meebracht, naderden.

Eens op een dag toen ik weer triest naar het Noorden had liggen staren, kon Arie, die wist waarom ik mij bezorgd maakte, zich niet meer inhouden.

„O, waartoe dient het — al dat vreeselijke werken en zwoe-gen, mijn beste jongen! Je hebt mij verteld, dat je je voelt als een dief. Je zit daar naar het Noorden te staren alsof je een slecht mensch bent, in plaats, dat je je zoo dapper en prachtig betoond hebt in het mooiste werk, dat ooit iemand verricht heeft. Jij haalt het goud voor ze aan het daglicht. Maar je voorziet, dat zij het je weer zullen afnemen — en je voor dief uitschelden. Als een vrouw een man bemint, kent ze zijn geheimste gedachten. Als het om veel geld gaat, zijn de menschen altijd wreed en onrechtvaardig en oneerlijk. Zoo zullen die mannen ook tegenover ou zijn als zij komen. Dat weet je zelf. Zij zullen alles wat je gedaan hebt, in een verkeerd daglicht stellen”.

„Dus zeg ik, strijd ertegen, Ross. Het kan hun geld zijn — iemand's geld — maar wat hadden zij of wie dan ook er aan voor jij hier kwam met je kracht en je moed en je vindingrijkheid en het van den bodem van den Oceaan ophaalde? Je hebt je het recht veroverd over het geld te beslissen. En dat weet je zeker heel goed!”

Ja, ik wist het. En daar had ik het plan op gebaseerd, dat mij moed had verleend. Ik wou haar daar juist alles van vertellen, toen wij gestoord werden.

Wij hoorden een knorrend geluid, dat kwam van de ladder, die naar het benedendek leidde. De Ipswich Veelvraat, de kok van de *Zizania* stond voor ons. Hij rolde meer dan hij liep naar ons toe, terwijl hij de vetkwabben omhoog hield, die zijn oogjes bedekten.

„Ik weet niet hoeveel er is of waar u het bewaart”, begon hij zonder inleiding met zijn piepstem. „Maar ik bedien de negers aan bakboord en de blanken aan stuurboord en ik hoor beide zijden. Maar nu is er maar één zijde. Zij zeggen, dat de apestaart de ruzie aan den gang heeft gebracht. Maar nu denken zij daar niet meer aan. Goud doet de menschen alles vergeten. Zij hebben zich vereenigd. Zij zullen probeeren het machtig te worden. Zij dachten dat ik niets hoorde, omdat mijn oogen g sloten waren en ik scheen te slapen”.

„Wat bedoel je eigenlijk?” vroeg ik.

„Ik bedoel, dat u schaak kon spelen op die schaakbordbemanning, mijnheer — wit en zwart bij elkaar. De Russische Fin is de leider. Hij heeft mijn kat gedood. Ik zei, dat ik het hem betaald zou zetten. Hij is de kapitein en ze zijn van plan het goud te bemachtigen en te deserteeren”.

„Dus om muiters te worden?”

„Muitelij en al de rest. Nu moet ik weggaan. Ik heb meel in de pot”.

Het meisje sprong op. Zij sloeg haar handen ten hemel. Toen zij ze liet zakken, spraken toorn en afgrijzen uit heel haar vrouwelijke ziel. „De duivel hale alle goud!” riep zij uit; en ik begreep haar volkomen.

Maar wat ik gehoord had, strekte slechts om voor mijzelf het vage idee te verduidelijken, waarover ik al zoo lang gepiekerd had.

(Slot volgt)

1) Scheldnaam voor een Amerikaan.



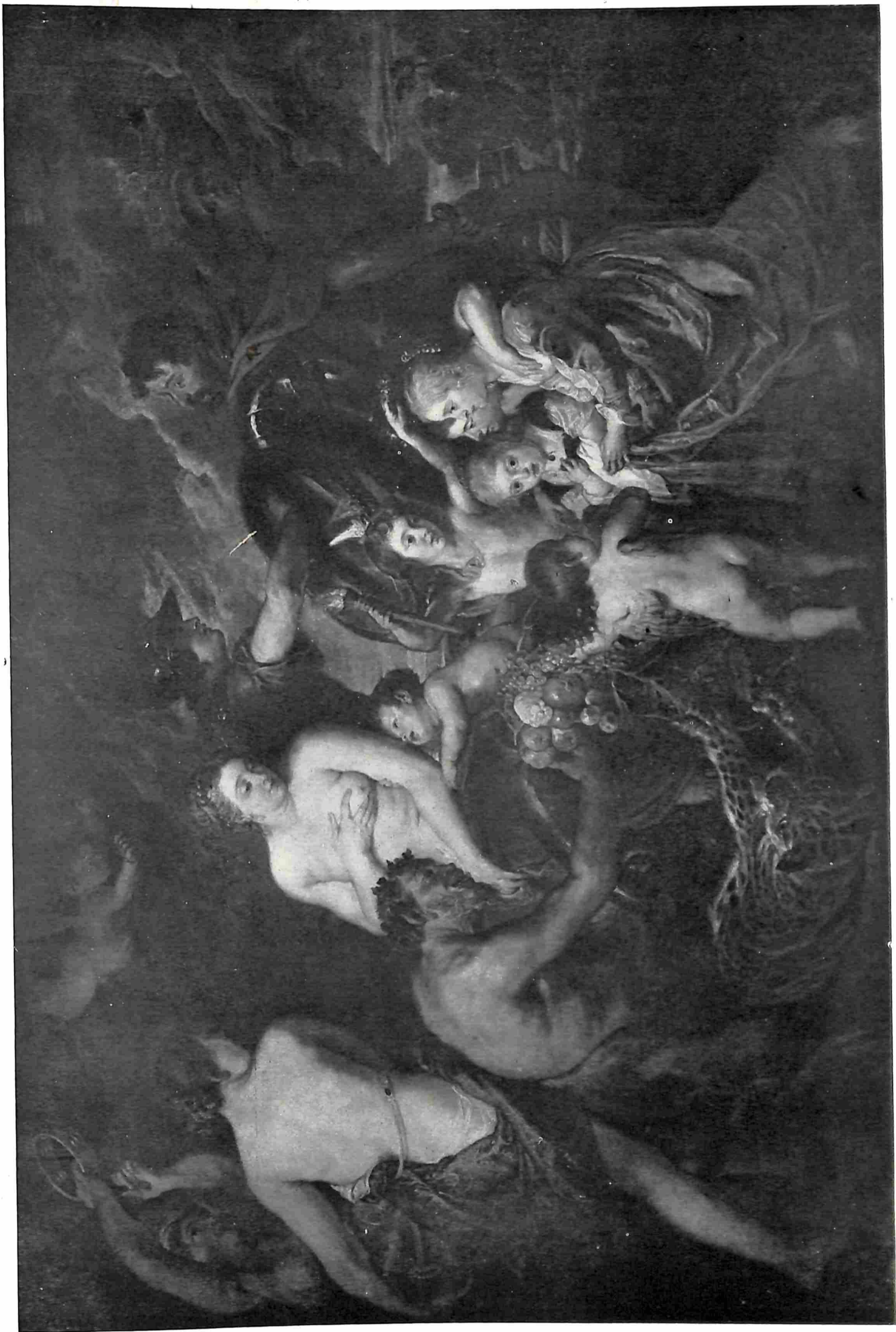
Foto Braun

MADAME VIGÉE LE BRUN. VREDE EN OVERVLOED (LOUVRE)

Vrede op aarde, in de menschen een welbehagen

NEEN, een beschouwing over deze schoone woorden, ze komt me overtollig voor. Ieder zal ze verklaren op zijne wijs, maar allen zullen de beteekenis weten en begrijpen, zonder dat het noodig zal zijn uitvoerigen uitleg te geven. Want vrede zoekt ieder, vrede met de wereld, vrede met zichzelf. Door de eeuwen heen is erover geschreven, dichters hebben hem met hun verzen omsponnen, staatslieden er hun aandacht, al of niet te goeder trouw, aan gewijd. Zegt Vondel 't niet met weinig woorden, elders in deze bladzijden aangehaald, hoe „staetzucht” kan woeden, blindelings, wantrouwend. En niet eerder zal het wantrouwen tusschen de volkeren, tusschen de volkeren van Europa worden opgeheven, dan dat Europa het voorbeeld van Amerika, van de Vereenigde Staten van Amerika volgt. En vervallen zullen worden verklaard de tolbarrières, de douanerechten, die nu een economischen slagboom maken tusschen de menschen, die elkaar als mensch niets te verwijten hebben. Die elkaar inderdaad niets verwijten. Slechts door hen, die belang hebben bij in- en uitvoerrechten, wordt, door in- en uitvoerrechten, door protectie, door dumping, het verwijt levend gehouden. Een verwijt, dat den waarachtigen vrede schaadt, den vrede, die voor Europa mogelijk is. Europa, dat op groo-teren voet geen andere verhoudingen kent, dan eenmaal het Frankische Rijk, dan eenmaal het Heilige, Duitse, Roomsche rijk in vervlogen eeuwen, als onaantastbaar, onverwrikbaar handhaafden. Dezelfde verhoudingen, die eenmaal ons vaderland kende, waar de steden, de gewesten elkaar bestreden, met fellen haat, met Berserkerwoede, terwille der economische verhoudingen. Verdwenen zijn thans de scheidsmuren tusschen Holland en Utrecht, tezamen vereend, in waarlijke rust, zijn de elf provinciën. Steeds wijder strekken de vredeskringen zich uit, alles met zich cirkelend, tot verwezen-

lijkt zullen worden idealen van kunstenaars en staatslieden. De idealen der kunstenaars, we vinden ze terug in de doeken van Rafael, van Rubens, van François Marot, van Madame Vigée Lebrun, ten slotte van Puvis de Chavannes. Daar is de gravure van Marc Antonio naar een teekening van den teederen Renaissanceschilder, Rafaël Santi, wiens werk zich onderscheidt door verfijning en gratie. Het is deze gravure, waarvan we hier een afbeelding geven: zie, hoe sierlijk de gevleugelde genius den olijftak, zooeven geplukt, de jonge vrouw aanbiedt. Wel is de rust, die de Vrede brengt, hier bovenzinnelijk uitgebeeld. Aardscher, maar tevens forscher zijn Rubens vredes-symbolen. De beroemdste van de beide hier afgebeelde doeken is zeker wel het doek „Vrede en Overvloed”. Een fel contrast met den alles-verteederenden Rafael, lijkt 't alsof Rubens de materie Vlaamsch-zinnelijk boven alles vereert. Toch, hoeveel teederheid, hoeveel zuiverheid toont ons zijn allegorische verheerlijking van den Vrede. Zeer ging hem de Vrede ter harte: hij wierp zich op als zijn pleiter en bood het doek, waarin hij symbolisch uitbeeldde de rust, den overvloed van den Vrede koning Karel I van Engeland aan. Kort na diens dood werd 't, naar Max Rooses in zijn biografie van Rubens mededeelt, naar Italië verkocht. Pas in 1828, dus juist honderd jaar geleden, kwam 't in de National Gallery te Londen, waaraan 't ten geschenke werd gegeven door den markies van Stafford, eersten hertog van Sutherland. Volgorie: kinderen naderen blijde den Vrede, een schoone jonge vrouw, de vrouw van zijn vriend, Balthasar Gerbier, bij wien Rubens in Londen woonde, zat hem als model, met haar kinderen als evenwaardige voorbeelden voor den kunstenaar. Daar is Pan, de God der Velden, achter hem verrijst de Rijkdom, dansend nadert de Vreugde, klepperend de castagnetten,



RUBENS. VREDE EN OVERVLOED (1631) (NATIONAL GALLERY)

Foto Braun



Foto Braun

PUVIS DE CHAVANNES. DE VREDE (MUURSCHILDING IN HET MUSEÉ DE PICARDIE TE AMIENS)

zonnestrallen, „en in je groei en in je frissche, jonge leven!”

☞ En de wind kuste het boompje, en de dauw weende over hem, maar dat begreep hij niet. ☞ Als het tegen Kerstmis was, werden altijd heel jonge boomen geveld, soms waren ze niet eens zoo groot of zoo oud nog als het jonge sparretje, dat altijd zoo onrustig was en altijd weg wou. Die jonge boomen mochten hun takken houden; het waren ook altijd de allermooisten; ze werden op wagens gelegd en de paarden trokken ze weg uit het bosch. ☞ „Waar gaan ze toch heen?” zei de spar, „ze zijn niet grooter dan ik, er was er een bij, die veel kleiner was; en waarom houden ze al hun takken, o, waar rijden ze toch naar toe?” ☞ Dat weten wij! dat weten wij!” sjilpten de muschjes. „Wij hebben in de stad door de ruiten gekeken! Wij weten waar ze naar toe gaan! O, ze komen tot de grootste pracht en heerlijkheid, die je maar denken kunt! We hebben door de ramen gekeken en we hebben gezien, dat ze geplant werden midden in de warme kamer; en ze werden versierd met de heerlijkste dingen: vergulde appelen, koekjes, speelgoed en honderden lichtjes. ☞ „En dan—?” vroeg de spar en al zijn takken beefden. „En dan? Wat gebeurt er dan?” ☞ Ja, meer hebben wij niet gezien, maar het was prachtig!” ☞ „Misschien zal het mij wel zoo gaan!” jubelde het boompje, „misschien heb ik daarom moeten wachten! Dat is nog beter dan over de zee te gaan. O, hoe verlang ik, hoe verlang ik! Was het toch maar Kerstmis! Ik ben nu hoog genoeg en strek mijn takken ver uit, zooals de anderen, die verleden jaar weggingen. O, was ik maar op dien wagen! was ik toch in die warme kamer, met al die pracht en heerlijkheid! en dan — ja, dan wordt het zeker nóg beter, nóg mooier, waarom zouden zij mij anders zoo versieren? Dan komt er zeker iets nóg mooiers, nóg heerlijkers! Maar wat? wat? O, ik verlang, ik verlang! Ik weet zelf niet meer wat ik voel!” ☞ „Wees blij, wees gelukkig!” zeiden de lucht en de zonnestrallen, „verheug je toch in je jonge leven en in de heerlijke buitenlucht!” ☞ Maar dat deed het in 't geheel

niet; het groeide en groeide; het was groen, winter en zomer, mooi donkergroen; en de menschen, die er voorbijkwamen, zeiden: „Wat is dát een mooie boom!” ☞ En toen Kerstmis kwam, werd hij het eerst van allen geveld. Diep ging de bijl door het merg; de boom viel met een zucht neer op den grond; hij voelde een pijn en een smart, hij kon heelemaal niet aan geluk denken: hij was bedroefd, dat hij weg zou moeten van zijn thuis, van de plek, waar hij was opgeschoten en opgegroeid; hij wist, dat hij nooit zijn oude kameraads meer zou terugzien en de lieve boschjes en bloemen om hem heen, ja, misschien niet eens de vogels. En het weggaan was ook niet prettig. ☞ Hij werd pas zichzelf weer, toen hij werd uitgekapt met de andere boomen en een man hoorde zeggen: „Die is prachtig! wij hebben geen andere meer nodig!” ☞ Toen kwamen er twee lakeien in volle statie en droegen de spar in een groote, mooie zaal. De muren waren met groote familieportretten behangen en bij de porcelainen kachel stonden Chineesche vazen met leeuwen op de deksels. Er waren schommelstoelen, met zijde bekleede sofa's en groote tafels vol boeken en speelgoed, voor wel honderdmaal honderd rijksdaalders — ten minste, dat zeiden de kinderen. En de spar werd geplant in een groot vat met zand;

maar niemand kon zien, dat het een vat was, want het werd met groen doek behangen en het stond op een mooi Smyrnaasch tapijt. De boom trilde: Wat zou er gebeuren! Dames en bedienden begonnen hem toen te versieren. Aan de takken hingen ze kleine netjes, die geknipt waren van gekleurd papier; ze waren allemaal gevuld met suikergoed: Vergulde appelen en noten hingen alsof zij er aan gegroeid waren, en meer dan honderd gekleurde lichtjes werden in de takken vastgezet, roode, witte en blauwe. Poppen, die er als echte menschen uitzagen en zooals de boom ze nog nooit gezien had, zweefden in het groen, en boven, heel boven in den top werd een ster gezet van klatergoud. Het was alles wonderbaar prachtig. ☞ „Van avond”, zeiden ze allemaal, „van avond, dan zal hij schitteren!” ☞ „O”, dacht de boom, „was het toch maar avond! werden de lichtjes toch maar aangestoken! En wat zou er dan gebeuren? Zouden dan de boomen uit het bosch komen om mij te zien? Zouden de muschjes tegen de ramen vliegen? Zou ik hier misschien vastgroeien en winter en zomer zoo versierd blijven staan?”

☞ Hij kreeg eindelijk schorspijn, van verlangen, en schorspijn voor een boom is net zoo erg als hoofdpijn voor ons. ☞ Nu werden de lichtjes opgestoken. O, wat een glans, wat een pracht! De boom beefde er van in al zijn takken, en daardoor kwam er brand, want een van de lichtjes raakte het groen. ☞ „Lieve hemel!” riepen de dames en ze bluschten het gauw. ☞ Nu durfde de boom niet eens meer beven; dat was verschrikkelijk! Hij was zoo bang om maar iets van al zijn pracht te verliezen; hij was verblind door zijn eigen glans. — Daar gingen de beide vleugeldeuren open, en een menigte kinderen kwam binnen stroomen, alsof zij den boom wilden omverloopen; de groote menschen kwamen bedaard achteraan. De kinderen waren één oogenblik heelemaal stil, maar niet langer dan één oogenblik, toen jubelden ze weer, dat de zaal er van galmde; ze dansten om den boom en het eene geschenk na het andere werd er afgetrokken. ☞ „Wat doen ze



... KWAM ER SOMS EEN HAASJE EN SPRONG RECHT OVER HET BOOMPJE HEEN...

nu?” dacht de boom: „wat zal er gebeuren?” De kaarsjesbrandden op tot bijna aan de takken, toen werden ze allemaal uitgedoofd en de kinderen kregen verlof den boom te plunderen. O, wat vielen ze er op aan, het kraakte in al de takken; en als hij niet met de gouden ster aan de zoldering was vastgemaakt geweest, zou hij zeker omgevallen zijn. ☞ De kinderen dansten rond met al hun prachtig speelgoed. Niemand lette op den boom behalve de oude kindermeid, die heel oplettend naar de takken keek; maar dat was alléén om te zien of er soms nog een vijg of een appel vergeten was. ☞ „Een verhaaltje, een verhaaltje!” riepen de kinderen, en ze trokken een „kleinen, dikken man naar den boom toe; hij ging er dadelijk onder zitten. „Want”, zei hij, „dan zitten wij in het groen; en voor den boom is het misschien ook wel eens goed mee te luisteren: Maar ik vertel maar één verhaaltje. Wat moet het zijn: „Ivede Avede, of Klompe Dompe, die van de trap viel en toch op den troon kwam en de Prinses kreeg?” ☞ „Ivede Avede!” schreeuwden sommigen. ☞ „Klompe Dompe!” riepen anderen: 't was een geraas en getier om je ooren dicht te houden; alléén de spar stond heel stil en dacht bij zichzelf: „zou ik nu niet mee mogen doen? heb ik niets meer te zeggen?” Maar hij had meegedaan en gezegd wat

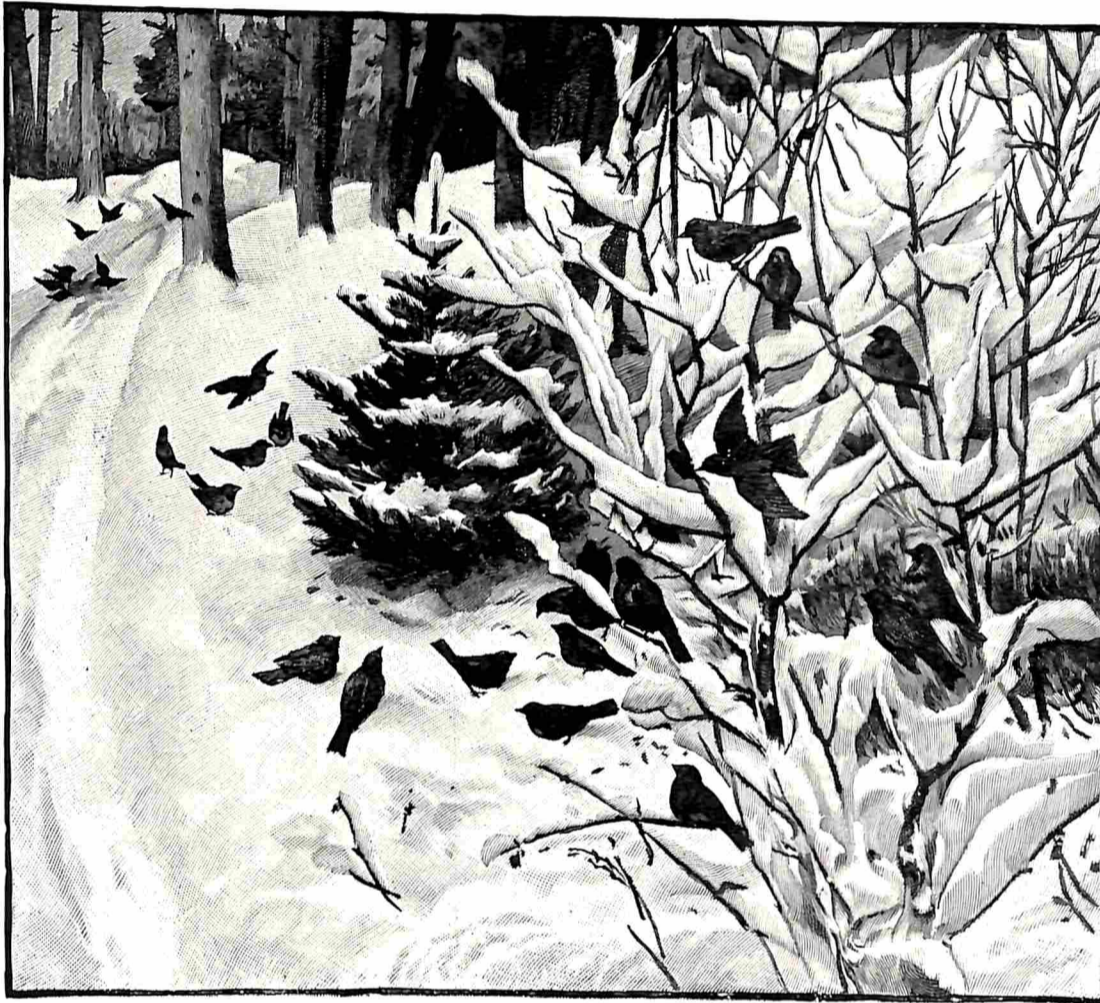
hij te zeggen had. ☼ De man vertelde van „Klompe Dompe, die van de trappen viel en toch op den troon kwam en de prinses kreeg”. En de kinderen klapten in de handen en riepen: „Vertellen! vertellen!” want ze wilden ook „Ivede Avede” hebben en ze hadden alleen maar „Klompe Dompe” gehad. De spar stond stil en in gedachten. Zoo iets hadden de vogels in het bosch nog nooit verteld. „Klompe Dompe viel van de trap en trouwde toch met de prinses!” Ja, ja, zoo gaat het in de wereld toe! En hij dacht, dat het allemaal waar gebeurd was, omdat het zoo'n deftig heer was, die het verteld had. „Wie zal 't zeggen, misschien val ik ook nog eens van de trap en trouw een prinses!” En hij verheugde zich op den volgenden dag, dan zou hij wel weer opgesierd worden met lichten en speelgoed, goud en vruchten. „Morgen zal ik niet beven!” dacht hij. „Ik zal mij alleen maar recht verheugen in al mijn glans en heerlijkheid. En morgen zal ik ook weer hooren van Klompe Dompe, en mogelijk ook wel van Ivede Avede. En de boom stond stil en in gedachten

den geheelen nacht. ☼ 's Morgens kwamen de knecht en de meid binnen. ☼ „Nu begint de pracht weer!” dacht de boom, maar zij sleepten hem uit de kamer en de trappen op naar den zolder, en daar zetten zij hem in een donkeren hoek, waar nooit de zon scheen. „Wat zou dat beduiden?” dacht hij, „wat moet ik hier nu doen? Wat zou ik hier nu weer te zien en te hooren krijgen?” En hij heesch zich op tegen den muur tot hij recht stond en dacht en dacht! — En hij had er al den tijd voor, want dagen en nachten gingen voorbij, en er kwam

niemand boven. En toen er eindelijk iemand kwam was het alleen maar om een paar zware kisten te bergen. ☼ De boom stond heelemaal verstopt, men zou denken, dat hij glad vergeten was. ☼ „Nu is het winter buiten!” dacht hij: „De grond is hard en met sneeuw bedekt; ze kunnen mij nu niet planten; daarom moet ik hier zeker bewaard worden tot het voorjaar. ☼ „Wat is dat goed bedacht! Wat zijn de menschen toch zorgzaam! — Was 't hier nu maar niet zoo donker en zoo akelig eenzaam! — Niet eens een klein haasje! Dat was toch zoo gezellig buiten in het bosch, als er sneeuw lag en er sprong een haas voorbij. Zelfs al sprong hij over mij heen; maar dat vond ik toen niet prettig. Hierboven is het toch verschrikkelijk eenzaam!” ☼ „Piep, piep”, kwam het uit een hoek en er sloop een muisje voor den dag en toen kwam er nog eentje. Ze snuffelden om den boom en kropen tusschen de takken door. ☼ „Het is gruwelijk koud!” zeiden de muisjes; „anders is 't hier wel een heerlijk verblijf! Niet waar, ouwe spar?” ☼ „Ik ben in 't geheel niet oud!” zei de spar, „er zijn er een heele boel, die veel ouder zijn dan ik!” ☼ „Waar kom je vandaan?” vroegen de muisjes, „en wat weet je te vertellen?” Ze waren verbaasd nieuwsgierig. „Vertel ons toch eens van die allerheerlijkste plaats van de wereld! Ben je dáár geweest? Ben je in de provisiekamer geweest, waar de kazen op de planken liggen

en hammen aan de zoldering hangen? Waar je danst op de kaarsen, en waar je mager ingaat en vet uitkomt”. ☼ „Daar weet ik niets van”, zei de boom, „maar het bosch ken ik, waar de zon schijnt en de vogels zingen!” en toen vertelde hij alles van zijn jeugd en de muisjes hadden nog nooit van zulke dingen gehoord, en ze luisterden heel aandachtig en zeiden: ☼ „O, wat heb je veel gezien! Wat ben je gelukkig geweest!” ☼ „Ik?” zei de spar, en hij dacht er nog eens goed over na wat hij zelf verteld had; „ja, 't was eigenlijk een heel prettige tijd!” en toen vertelde hij van den Kerstavond, toen hij zoo mooi gemaakt was met kaarsjes en lekkers. ☼ „O”, zeiden de muisjes, „wat ben je toch gelukkig geweest, ouwe spar!” ☼ „Ik ben zoo oud niet!” zei de boom, „ik ben pas in dezen winter uit het bosch gekomen; ik ben 'n de kracht van mijn leven”. ☼ „Wat kun je toch mooi vertellen!” zeiden de muisjes, en den volgenden nacht brachten zij vier andere muisjes mee, die den boom ook moesten hooren vertellen, en hoe meer hij vertelde, hoe beter hij het zich alles herin-

nerde en hij dacht: „het was toch een erg prettige tijd! maar het kan wel weer terug komen! Klompe Dompe viel van de trappen en kreeg toch een prinses; misschien krijg ik ook wel een prinses”. En toen dacht de spar aan een klein allerlieft berkeboompje, dat in het bosch groeide, dat was voor hem zoo goed als een echte prinses. ☼ „Wie is Klompe Dompe?” vroegen de muisjes. En toen vertelde de spar het heele sprookje, want hij herinnerde zich nog ieder woord er van en de muisjes hadden wel tot in den top van den boom wilenspringen, zoo



...EEN WINTERNACHT DAARBUITEN ALS DE STERREN LICHTTEN...

mooi vonden ze het. Den volgenden nacht kwamen er nog een heeleboel muizen bij en 's Zondags zelfs twee ratten; maar die zeiden, dat het heele verhaal eigenlijk niets waard was, en dat was ammer voor de muisjes, want die vonden er nu ook zooveel niet meer aan. ☼ „Ken je niets meer dan dat ééne sprookje?” vroegen de ratten. ☼ „Nee, dát maar alleen: dat heb ik gehoord op mijn gelukkigste avond, maar toen wist ik zelf niet hoe gelukkig ik was!” ☼ „'t Is een zeldzaam onnoozel verhaaltje! Ken je er geen met spek en vet en kaarsen er in, geen provisiekamer sprookjes?” ☼ „Nee!” zei de boom. ☼ „Nu, dan gaan wij maar weg!” zeiden de ratten en ze maakten rechtsomkeert. ☼ De muisjes bleven eindelijk ook weg en toen zuchtte de boom: „Wat was het toch gezellig, toen al die aardige muisjes om mij heen zaten te luisteren, als ik vertelde! Nu is dat ook weer voorbij! — Maar ik zal wel oppassen, dat ik plezier heb als ik hier weer van daan kom!” ☼ Maar wanneer gebeurde dat! — Ja, dat was op een vroegen morgen, toen kwamen er menschen op zolder rommelen. De kisten werden verschoven en de boom werd uit zijn hoek gehaald; ze gooiden hem wel wat hard tegen den vloer, maar heel gauw daarna kwam er een knecht en sleepte hem naar de trap toe waar het wat lichter was. ☼ „Nu begint het leven weer!” dacht de boom; hij voelde weer de frissche lucht, den eersten zonnestraal, en zoo

kwam hij buiten op de plaats. Alles ging zoo gauw; hij vergat heelemaal op zichzelf te letten zóó veel was er om hem heen te zien. Aan het eind van de plaats was een tuin, en daar stond alles in bloei. Over het hekje hingen rozen, frisch en geurig, de linden bloeiden en de zwaluwen vlogen rond en zongen: „widewidewiet mijn man zal komen!” maar den sparreboom meenden ze niet. ☞ „Nu zal ik leven!” jubelde hij en hij spreidde zijn takken wijd uit: maar ze waren allemaal geel en verwelkt. Hij lag in een hoek tusschen onkruid en brandnetels. De gouden ster zat nog in den top en schitterde in de zon. ☞ In den tuin speelden een paar vroolijke kinderen; ze hadden met Kerstmis om den boom gedanst. Een van de kleinsten liep er heen en trok de ster er af. ☞ „Kijk eens, wat er nog aan dien leelijken ouden Kerstboom zit!” zei hij, en hij trapte op de takken, dat zij onder zijn schoenen kraakten. ☞ En de boom keek naar al de frissche, kleurige bloemen in den tuin, en hij keek ook naar zich zelf en hij wenschte, dat hij maar in zijn donkeren hoek op zolder gebleven was; hij dacht aan zijn jeugd in 't bosch, aan den vroolijken Kerstavond en aan de kleine muisjes, die zoo aandachtig geluisterd hadden naar de historie van Klompe Dompe. ☞ „Voorbij, voorbij!” zuchtte de arme boom: „had ik toch maar mijn geluk gevoeld, toen het tijd was! Voorbij, voorbij!”

Toen kwam er een knecht en hakte den boom in kleine blokjes. Er lag een heele stapel. Mooi vlamden ze op onder den grooten brouwketel; en ze zuchtten, iedere

zucht was als een schot; daarom kwamen de kinderen, die buiten speelden, binnenloopen, en gingen in het vuur zitten kijken en riepen: „pief, paf!” Maar bij iederen knal, die eigenlijk een diepe zucht was, dacht de boom aan een zomerdag in 't bosch, en aan een winternacht daar buiten, als de sterren lichtten, hij dacht ook aan den Kerstavond en aan Klompe Dompe, het eenige sprookje, dat hij ooit gehoord had en vertellen kon — en toen was hij opgebrand. ☞ De jongens speelden in den tuin en de jongste had de ster van goudpapier op zijn borst, die de boom op zijn mooisten avond gedragen had. Nu was dat uit, en de boom was uit, en de geschiedenis is ook uit: Uit, uit, uit! zoo gaat het met alle geschiedenissen.

Noot: Dit Kerstspreekje is overgenomen uit „Sprookjes” van H. C. Andersen, uit het Deensch vertaald door M. van Eeden-van Vloten, waarvan onlangs bij Scheltema & Holkema's Boekhandel de Vierde vermeerderde druk is verschenen. Deze werelduitgave bevat zeven-en-veertig van de mooiste sprookjes van Andersen. Ze werden behalve met de 264 houtsneden van Hans Tegner, welke reeds de vorige uitgaven verlichtten en waarvan hier twee zijn gereproduceerd, versierd met vier-en-twintig platen in kleuren naar aquarellen van Axel Mathiesen, die een bekoring te meer brengen aan de altijd opnieuw boeiende verhalen van den sprookjes-koning. Hans Andersen, de Deen, wien het aanvankelijk verging als de student in het Verhaal van den Kabouter bij den Kruidenier en die ten slotte erkend werd, gelijk het Leelijke Jonge Eendje. Ieder van zijn sprookjes is als een sleutel op zijn leven, als een sleutel op het leven van alle menschen. En daarom hebben ze dan ook weerklink gevonden, bij ieder, die in zijn latere jaren nog iets heeft kunnen redderen van de ongeschondenheid van zijn jeugd. Toen hij als kind genoot van Andersens kleurrijke fantasie, misschien intuïtief iets begreep van de gedachten, achter deze verbeelding verborgen. Gedachten en verbeelding, die den heelen mensch vormen.

VREDE-PENNINGEN

G AARNE voldeed ik aan het verzoek der redactie om eenige vrede-penningen uit mijne verzameling ter afbeelding af te staan en bij die afbeeldingen een korte toelichting te geven. ☞ De penning op den vrede van Munster (1648) door *Sebastiaan Dadler* toont aan de voorzijde den vrede worstelend met den oorlog, waarbij Europa's hoop wordt uitgesproken, dat de vrede de blijde overwinning mag wegdragen. Op de afgebeelde keerzijde wordt de oorlogsgod door den vrede vertreden — deze wordt voorgesteld door een vrouw, bestraald door een hemellicht, in de eene hand den vredestaf tusschen drie korenaren, in de andere palm- en olijftakken. ☞ De verdreven gerechtigheid en overvloed keerden weder; we zien hen op den achtergrond staan, ter zijde van de vredestad Munster. ☞ *Christiaan Adolfszoon* koos als vredessymbool bij gelegenheid van den vrede van Breda tusschen Nederland en Engeland (1667) de beide admiraalschepen, eertijds elkander bekampend, thans vreedzaam

boord aan boord liggend op een kalme zee. ☞ Buitengewoon fraai is de penning door een onbekenden stempelsnijder op den vrede van Londen (1674) met het ruitersbeeld van den jeugdigen stadhouder *Willem III*; op de keerzijde vliegt een duif met olijftak (vrede) en palmak (zege) in den bek over een rustige zee met een drietal schepen, waarboven de zon opgaat. Het jaarschrift langs den bovenrand



Foto C. Steenberg

17^E EN 18^E EEUWSCHE HOLLANDSCHE PENNINGEN, GESLAGEN ALS SYMBOLEN VAN DEN VREDE

zegt, dat „de vrede en de blijde overwinning komen voor den Heere”. ☞ Meer aardig dan fraai is de Duitse penning op den vrede van Rijswijk (1697) — een doorboorde trommel is het symbool van den geëindigden oorlog: *Gott lob der Krieg hat nun ein o* (Loch); dit gat in den penning, thans duidend op den nog voortdurenden turkschen oorlog, zien we op de keerzijde in den bodem van een plat mandje, waarboven een hoorn van overvloed, geplaatst tusschen palm- en olijftakken, wordt uitgestort, met de bede: *Herr mache ganz und fest den Friede sen nen Lode*. ☞ Op den penning van *R. Arondeau* zien wij de gezanten der vredesluitende vorsten den tempel van den tweehoofdigen *Janus* sluiten, die, zooals bekend, slechts in oorlogstijd geopend was; op den voorgrond ontstoken altaar en geslacht varken, doelende blijkens het aan *Virgilius* ontleende voorschrift op de gewoonte der ouden; zij bevestigden de verbonden door een geslachte zeuge. De keerzijde toont ons het huis ter Nieuwburg te Rijswijk, waar de vrede werd gesloten, omgeven door de wapens der vertegenwoordigde landen. ☞ *D. Drapentier* laat de vrede (gekroonde vrouw) de deur van den *Janus*-tempel met een sleutel sluiten; terwijl aan den dorpel *Mars* in boeien geklonken nederligt, toen „de vrede aan Europa te Utrecht (werd) wedergegeven (1713)”. Hij maakte het zich niet moeielijk of zijn fantasie schoot te kort, want met geheel dezelfde voorstelling herdacht hij den vrede van Rijswijk, slechts de opschriften verschillen! ☞ De vrede

van Aken (1748) wil ik even vermelden, omdat bij de viering van het vredesfeest te 's-Gravenhage een groot vuurwerk in den Hofvijver werd afgestoken en een fraaie penning met afbeelding van dat vuurwerk „ter eeuwige gedachtenis” daaraan werd geslagen — nu gaan we

er meestal niet eens naar kijken, toen was het een evenement. ☞ Thans een groote sprong van de 18e naar de 20e eeuw. Het moest de vrede wel voor-gesteld op de plakketten bij gelegenheid der beide vredesconferenties te 's-Gravenhage (1901 en 1907), gemodelleerd door *W. Achtenhagen* naar een ontwerp van *Prof. G. Sturm* en geslagen in de ateliers der Kon. *Begeer*; de oorlog, voorgesteld door een zwaargewapenden ridder te paard, wiens helm door den dood met lauweren wordt omkransd, wordt tegengehouden door den vrede — een jongeling met palmtak in de hand — beschermende een groep van mannen en vrouwen met de attributen van wetenschap, kunst, landbouw en vrijheid. ☞ Opmerkelijk is het, dat de vrede, die mannelijk is, behalve op dit stuk, steeds door eene vrouwenfiguur wordt voorgesteld. ☞ Het einde van den wereldoorlog baarde ook hier te lande groote vreugde. Bij het sluiten van den wapenstilstand werd te Utrecht op straat een penningje verkocht in den vorm van een torenklok, met het opschrift: *Het eerste vredesgelui*. ☞ *F. Werner* modelleerde naar een ontwerp van *Chr. J. van der Hoef* een in de ateliers der Kon. *Begeer* geslagen penning op den vrede(?) van Versailles: Een vrouw met zegenend uitgestrekte handen, aan wier voeten de zevenkoppige oorlogsdraak ligt, welks koppen zijn afgeslagen. ☞ Voor *Corn. L. J. Begeer* maakte *v. d. Hoef* de modellen voor twee gietpenningen: op de eerste een meer als een beeld dan een levend wezen aandoende staande vrouw, met palmtak in de eene en duif op de andere hand; de tweede symboliseert het vredesverlangen, een naar links gewend vrouwen kopje, de handen zijn smeekend uitgestrekt naar den langs den penningrand aangebrachten vrede-palm. ☞ Op verzoek werden de penningen toegevoegd, ter eere van *Thomas Woodrow Wilson* met zijn door *Toon Dupuis* gemodelleerd borstbeeld uitgegeven als een groote gietpenning en een naar de verkleining daarvan geslagen penninkje. De data op de keerzijde zijn die van zijn redevoering voor de befaamde 14 punten, van Duitschland's kapitulatie en van de proclamatie inzake Fiume. W. K. F. ZWIERZINA

KERSTNACHT

ONZE titelplaat brengt het portret van Joost van den Vondel, die in zijn Gijsbrecht van Amstel, het stuk, waarmee de Amsterdamsche Schouwburg op Kerstavond 1637 zou worden ingewijd den Kerstzang der Klarissen dichtte. Een zang, steeds opnieuw zich prentend in de ziel; het leek ons passend hem in deze dagen af te drukken.

O KERSNACHT, schooner dan de daegen,
Hoe kan Herodes 't licht verdraegen,
Dat in uw duisternisse binckt,
En wordt geviert en aengebeden?
Zyn hooghmoed luistert na geen reden,
Hoe schel die in zyn ooren klinckt.
Hy pooght d'onnoosle te vernielen,
Door 't moorden van onnoosle zielen,

En weekt een stad en landgeschrey,
In Bethlehem en op den acker,
En maeckt den geest van Rachel wacker,
Die waeren gaet door beemd en wey.
Dan na het westen, dan na 'et oosten.

Wie zal die droeve moeder troosten,
Nu zy haer lieve kinders derft?
Nu zy die ziet in 't bloed versmooren,
Aleeerze naulix zyn geboren,
En zo veel zwaerden rood geveft?
Zy ziet de melleken op de teppen
Van die bestorve en bleecke lippen,
Geruckt noch versch van moeders borst.
Zy ziet de teere traantjes hangen,
Als dauw, aen druppels op de wangen:
Zy zietze vuil en bloed bemorst.

De wickbraeuw deekt nu met zyn booghjes
Geloken en geen lachende ooghjes,
Die straelden tot in 't moeders hart,
Als starren, die met haer gewemel
Het aenschyn schiepen tot een' hemel.
Eer 't met een' mist betrocken werd.

Wie kan d'ellende en 't jammer noemen,
En tellen zoo veel jonge bloemen,
Die doen verwelcken, eerse noch
Haer frissche bladeren ontloken,
En liefelyck voor yder roken,
En 's morgens droncken 't eerste zogh?

Zoo schud een buy de groene blaeren.
Wanneer het sormt in 't wilde woud,
Wat kan de blinde staetvertrouwen,
Wanneer ze raest uit misvertrouwen!
Wat luid zoo schendigh dat haer rouwt!

Bedruckte Rachel, schort dit waeren:
Vw kinders terven martelaeren,
En eerstelingen van het zaed,
Dat uit uw bloed begint te groeien,
En heerlijk tot Gods eer zal bloeien,
En door geen wreedheid en vergaet.

KERSTGEBRUIKEN IN PROVENCE

PROVENCE heeft niet alleen zijn eigen taal en letterkunde, dichters en schrijvers, zooals Mistral, maar ook zijn eigenaardige zeden en gebruiken. Van deze laatsten nemen die van het Kerstfeest wel de voornaamste plaats in. Ze beginnen reeds 4 December met „le blé de Ste Barbe”, de verzorging der kribbe. Dan strooien de kinderen een handjevol graan- of linzen op platte schotels, die, wanneer de zon schijnt, in het venster en als het regent op den schoorsteen achter den haard worden gezet. Ook met een wollen lap, waarop dan tuinkers werd gezaaid. Als tegen Kerstmis het groen is uitgelopen, wordt daarmede de kribbe versierd en aangekleed, waarvan, zooals we straks zullen zien, ook wel eens een vogeltje partij trok. Vervolgens wordt aan jonge meisjes een aubade gebracht, zooals men dat in Marseille reeds in 1683 deed. Als tegenbeleid werd den door de huwbare meisjes koeken gebakken (waarvan onze Kerstbrooden nog een voortzetting zijn), die den dag na Kerstmis onder luidruchtige vrolijkheid aan de meest biedende worden verkocht, hetgeen een goede recepte oplevert, die onder de ménétriers of speelmannen wordt verdeeld. Op den avond vóór Kerstmis werd in vele gezinnen te Aix een groote takkenbosch op den haard gelegd, en, bij wijze van benedictie, met wijn overgoten, waarna een der kinderen het vuur ontstak, en een brandende kaars door een grijsaard werd uitgeblazen. Nog een groot aantal andere gebruiken, waarover een volgend maal, vindt men in vele steden en dorpen van Provence, terwijl het schilderachtig Proven aalsche kostuum daaraan een bijzondere aantrekkelijkheid verleent.

K. L. SCHAMP



Foto C. Steenbergh
MODERNE HOLLANDSCHE VREDE-
PENNINGEN

MATTEO MARIA BOJARDO

7)

Uit het Poolsch

DOOR

KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

(Vervolg)

WAT ons in het drama van Bojardo, vergeleken bij de stof der vroegere Fransche romans, het meest opvalt, is het karakter van Roeland, dat wezenlijk verschilt met de traditioneele Roeland-figuur;

ook treffen ons de nieuwe vrouwenkarakters, die in het geheele verhaal vooraan staan. Deze veranderde Roeland typeert de evolutie, die in de XIVe en XVe eeuw onder de ridderschap plaats vond. Het is niet meer de groote Roeland, de patriot, gehecht aan zijn vaderland, Frankrijk, en aan zijn monarch, die in de vlakte van Ronceval den doortocht van Karel den Groote langs de Pyreneëen van Spanje naar Frankrijk met zijn borst dekte. Het is niet meer die in eeuwigdurende reinheid levende Roeland, op wien de liefde, het zwak van vrouwen en deugnieten, geen vat heeft, maar een door wilde hartstochten overheerschte ridder, die God smeekt om de vernietiging der heilige vaderlandsche vaandels, der gouden Fransche lelies, der om verdelging van Karel den Groote tezamen met zijn geheele schare, want slechts op de puinhoopen van Frankrijk en over de lijken van zijn groot geslacht hoopt hij in het bezit van Angelica te komen. De geweldige Roeland is een kleine held, een dolende ridder geworden. ☞ Toch is hij nog geen ridder van het d'Estische hof, geen beleefde, hoffelijke en welgemanierde edele strijder, goed vertrouwd met het vrouwenhart, maar een onbehouden vechtersbaas met een hart, onbedorven, maar vol toemeloove drift en zonderling naief, vooral wat de vrouwen betreft. Als hij in toorn geraakt, sidderen zijne lippen en schijnen de vlammen uit zijn mond te slaan — als hij slaapt na een tweegevecht met Rinaldo, draagt zijn gezicht nog zoozeer sporen van razende woede, dat het schrikbarend is ernaar te kijken. ☞ Tegenover een vrouw en in 't bijzonder tegenover de zoo doortrapte, coquette Angelica, is hij echter verlegen, onbeholpen en maakt zich zeer dikwijls belachelijk. Na zijn bevrijding uit de gevangenis te Dragontius, neemt Angelica hem zelf het pantser af, maakt een bad voor hem klaar, wrijft zijn lichaam met olie in en kust hem vol teederheid, maar Roeland wordt beschaamd, verlegen, onderdrukt zijn hartstocht en . . . gaat slapen. In de handen van Angelica is hij het werktuig van hare ijdelheid en zelfzuchtige plannen. ☞ Evenwel is deze Roeland, die zelf vol verbazing is over zijne verliefdheid, trots zijn naïeviteit en brutale kracht, reeds een Renaissance-type met vrijwel ontwikkelde begrippen over de ridderdeugden. ☞ Hoewel de tijdgeest in het gedicht te bespeuren is, ondergaat Roeland toch niet den invloed der Italiaansche cultuur. Hij ziet er schrikbarend uit: hij is scheel aan een oog, zijne zware wenkbrauwen steken uit als bij een

lynx; slapend snorkt hij zoo hard, dat de muren dreunen, hij bijt op zijn nagels en zijn zweet kan men reeds uit de verte ruiken. Geen wonder dus, dat de schoone, coquette, wispelturige Angelica voor hem geen liefde kon opvatten. ☞ In Angelica verpersoonlijkt Bojardo het type der verdorven, hartelooze en flirtende vrouw, dat hij ongetwijfeld aan de Italiaansche hoven goed heeft leeren kennen. ☞ Ondanks haar lieftalligen blik stuurt Angelica Roeland, wanneer zij hem niet meer noodig heeft, naar de toovenaar Morgana, in de hoop, dat hij daar zal omkomen. ☞ Geheel tegenovergesteld aan Angelica is in het

gedicht de figuur van koningin Marfisa; heldhaftig, schoon, sterk als een man, trotsch en moedig, is zij het type der middeleeuwen, dat nog al eens voorkomt in de dichtwerken der Renaissance. ☞ Bojardo's ideaal van Ridderschap is niet Roeland, maar Brandimarte, een Saraceen. De dichter heeft veel zorg besteed aan de uitbeelding van dit type van den kloeken en fieren ridder, vol gentilezza, dien Roeland tot het Christendom bekeerde, toen zij samen gevangen zaten. Zeer kenschetsend voor de toenmalige begrippen van ridderlijkheid is, dat juist een Saraceen een der sympathiekste figuren in het gedicht is. „La Cavalleria” de ridderlijkheid, werd haast hooger gewaardeerd dan de belijdenis en plaatste den Mahomedaan op één rij met den Christen; tegenover de ware ridderlijkheid was het geloof bijzaak. ☞ Men moet in het gedicht van Bojardo geen psychologisch volmaakt geteekende karakters zoeken en evenmin een psychische oorzaak hunner handelingen. De figuren zijn slechts oppervlakkig geteekend, de kunstenaar heeft bij het weergeven hunner typen slechts de lijnen scherp getrokken, niettemin wekt het gedicht onze groote belangstelling door de schilderingen, die karakteristiek zijn voor de samenleving en de cultuur in Bojardo's tijd. Overigens blinkt het gedicht uit door kracht en fantasie, maar vooral, en dat is een van zijn meest beteekenende eigenschappen, door den frisschen geest, die in de verzen leeft, en die de jeugd van het tijdperk, de frisheid der fantasie en het nieuwe in de wijze van uitdrukking

typeert. Zelfs in het beschrijven van de natuur en in de grondgedachte, die hem de stof voor zijn verhaal levert, treft ons Bojardo's jeugdig vuur. Het meest geliefde jaargetijde, dat hij beschrijft en waarin de dichter de gebeurtenissen laat plaats vinden, is de lente met haar groote bloemenpracht, glanzend in het licht van de zuidelijke zon. Aan deze jeugdigheid paren zich een zekere opgewektheid, humor, lichte ironie, die een kleurig leven aan het heele gedicht geven. De helden van Bojardo maken ondanks hun onwaarschijnlijke ondernemingen geen belachelijk figuur: immers de fantasie van den dichter is zoo geweldig, dat zij de wetten der natuur te overheerschen schijnt. Onder het lezen van dien roman vergeten wij, dat een walvisch geen twee mijlen lang is en dat negen ridders niet vechten kunnen tegen twee millioen soldaten van Agricano.

(Slot volgt)



Foto C. Steenbergh

MARC ANTONIO. DE VREDE

(Gravure naar een teekening van Rafaël)